

M. Saim UYSAL

Corona sonrası küresel yeni düzen

27.3.2020

Coronavirüsünün yarattığı global etkiler dünya düzeninin virüs sonrası aynı olmayacağını gösteriyor. Küreselleşme olgusunun bir nevi çöktüğü, en demokratik ülkelerin bile sınırlarını kapattığı, askeri eğilimler ile milliyetçiliğin yeniden gündeme geldiği tartışmalar yapılıyor. Virüs sonrası yeni dünya düzenindeki muhtemel değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz;

1. Virüs salgınının Çin'den başlaması dünya tedarik kaynağının yaklaşık 2 ay kapanmasına yol açtı. Ülkeler alımlarını yapacağı yerleri artık sadece fiyat ve kalite açısından değil aynı zamanda virüs gibi durumlarda en az zarar göreceği kriterlere göre belirleyecekler Sıfır stok anlayışı değişecek. Kurumlar, ürettikleri malların stok seviyelerini yaşanabilecek herhangi bir dalgalanma veya kriz nedeniyle belli ölçüde tutma eğilimine girecekler.

2. Dijital ortamın etkisi daha da artacak.(Sosyal Medya devleri Facebook, Twittervs gibi ekonomik davranışlardaki etkileri daha çok olacak.) Sanal paralar gündeme gelecek. Evden çalışma düzeni ve kuralları yeniden oluşacak ve yaygınlaşacak. İnsanları korku kültürü ile bu düzene alıştıyorlar.

3. Avrupa'nın yaşlı nüfusa sahip olması nedeniyle Trump'ın dediği gibi virüs salgınının merkezi olma durumu söz konusu. Avrupa'da sağlık sisteminin yetersizliği açığa çıktı. Çin, Japonya ve Singapur'un mücadeleden başarılı çıkması sonrası güç dengeleri Avrupa'dan Asya'ya kayacak, refah ve özgürlüğün daha az olduğu düzenlerin sayısı çoğalacak. İngiliz araştırma kurumu Chatham House; "Küreselleşme sistemine geri dönüşün artık çok düşük bir ihtimal olduğunu" belirtiyor.

4. Uluslararası Araştırma Şirketi Kantar'ın anketine göre Korona virüs salgını nedeniyle dünyanın gelişmiş yedi ülkesi İngiltere, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve ABD ekonomilerinde hane halklarının%70i gelirlerinin düşmesini bekliyorlar. İtalyanların %82 si ise durumlarının daha kötü olacağı beklentisindedir.

5. FED'in sınırsız para vermeyi taahhüt etmesi ile likidite sıkıntısı yaşanmayacak. Ancak bilanço büyüklüğü 7.5 trilyon dolara yükselecek. Küresel ortamda borçluluk düzeyleri daha da artacak. Prof. Dr. Sabri

Öncü'nün ifadesiyle "borçlar ödenemeyecek ve ödenmeyecek." Borç krizi yaşanacak.

6. Virüs sonrası dünya ekonomileri daha da küçülecek. OECD Genel Sekreteri Angel Gurría, coronavirüs salgınının yarattığı şokun şimdiden 2008 finansal krizinden daha büyük hale geldiğini ifade ediyor. Küresel büyüme hızının yüzde 1,5 e düşeceği, hatta daha da azabileceği belirtiliyor. Moody's ülkemizin bu yıl %1,5 küçüleceğini öngörüyor. Bunun için tek çözüm yolu ya para basmak veya IMF'den yardım talep etmek. Zira dış borçlanma maliyetimiz çok (%8,5ler civarı) yükseldi. Gerek küresel gerek yerel olarak en önemli problem; dünya ekonomilerinde ve ülkemizde işsizlik artacak. Ülkemizdeki oranın % 20'ler civarında olacağı söyleniyor. Hükümetçe açıklanan tedbir paketi olumlu olmakla birlikte yetersiz. Kapanan işyerleri ile üretimi durdurulan işletmeler nedeniyle 4,6 milyonluk işsizler ordusuna yeni işsizler eklenecek. İşsizlik endişesi virüs korkusunu geride bıraktı.

7. Virüs salgınının yarattığı sağlık probleminin çözülmesi uzadıkça maliyet büyüyor. Küresel olarak öncelikle virüsün ilaç ve aşı ile çözümüne öncelik verilmelidir. Küresel dayanışma olmadan sorunun acil çözülmesi mümkün değildir.

8. Ülkemiz için öncelikle sağlık ile doğacak ekonomik problemlerin karşılaştırılmasının doğru olmadığı kanaatindeyiz. Sağlık için, işsizliği azaltmak için, gelirsiz kalan kesimler ile reel sektör firmalarına (bankalara değil) bütçe açığı ve enflasyon gibi problemleri dikkate almadan her türlü kaynağı doğrudan harcamak isabetli olacaktır. Ancak ekonomi paydaşlarına kriz sonrası ekonomik planın ikna edici nitelikte olması gerektiği konusu önemli.

Neoliberal ekonomik düzenlerin değişeceği fikri yaygınlaşıyor küresel yeni düzende yeni bir değişim dalgası esecek. Kapitalizm eski vahşi niteliğini azaltarak evrim geçirecek. Ünlü Amerikalı yazar Thomas Friedman New York Times'taki makalesinde Milattan önce ve Milattan sonra gibi "Korona öncesi" ve "Korona sonrası" diye bir kavramın yaygınlaşacağını belirtiyor.